

Ikke til å fatte

Bok roman

Cormac McCarthy
Blodmeridianen eller aftenrøden i vest

Oversatt av
Knut Ofstad
Gyldendal

● **Oversettelsen er til de grader en bragd. Bedre kan det knapt gjøres.**

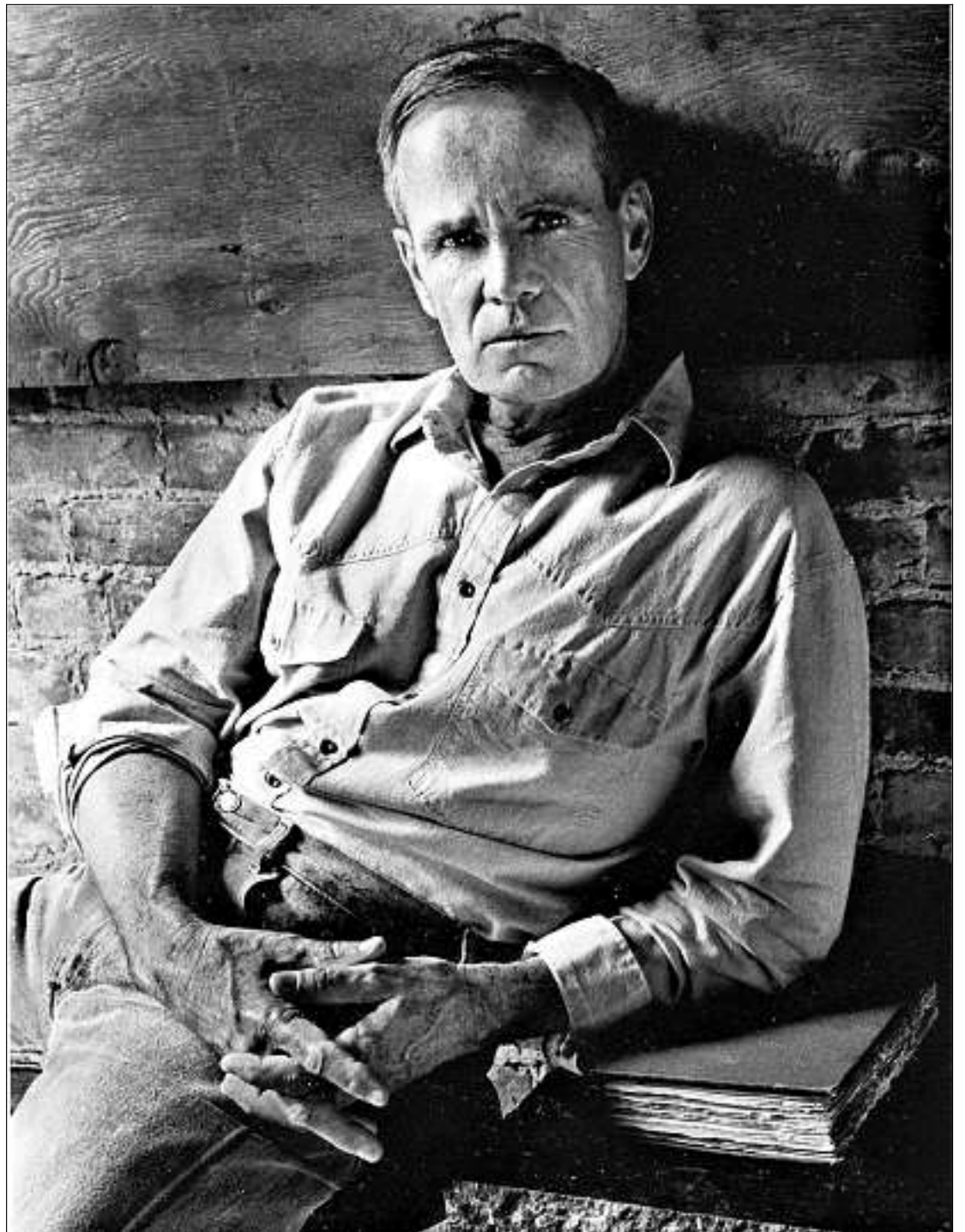
Hele seks romaner av den amerikanske forfatteren Cormac McCarthy er blitt oversatt til norsk forut for denne, som utkom så tidlig som i 1985. Mange mener at *Blodmeridianen* er hans fremste litterære ytelse, så hvorfor foreligger den på norsk først nå, et kvart århundre etter originalutgivelsen? Mon tro om ikke de utpenslede voldsskildringene har skylden. Noen avsnitt i denne katalog av ondskap og nedrigheit vil kunne få selv en garvet leser til å steile, kanskje særlig fordi alt er fortalt i en høyspråklig, poetisert stil. Ordvalget og billedbruken bærer mesterens stempel, og alle redsler formidles uten følelser. Kaldt og nødvendig fremviser forfatteren: Se, så hjerteløs, så fordervet er mennesket: Rå vold, grusomme lemlestelser og bestialske drap.

Dommeren. Handlingen er i hovedsak konsentrert om årene 1849–50, og lagt til det mexicansk-amerikanske grenselandet. En tenåring, *guttungen*,

rømmer hjemmefra, og etter endel vidervedigheter blir han med i den beryktede Glanton-gjengen, som livnærer seg som skalpejegere. Bandlederen er en djevel og en demon av et menneske, for da guvernørene ikke lenger har penger til å betale for alle indianerskalpene, fortsetter banden sin grove voldsferd ganske uten vederlag. Halsbånd av avskårne menneskeører er vanlig i gjengen.

Det er imidlertid dommer Holden som gjør mest av seg, en fæl morder, men like meget en myte som et menneske. Hans kåseriaktige utlegninger vitner om kunnskaper man nærmest ikke kunne besitte på den tiden. Han foretar nøye naturvitenskapelige opptegnelser, men hevder at «alle andre fag rommes i krigsfaget». Dessuten er krig «evig fordi unge menn elsker den og gamle menn elsker tanken på den. Både de som kjempet og de som ikke gjorde det». I beskrivelsene av indianerstammer styrer forfatteren utenom ethvert tilløp til politisk korrekthet; offer og misdeder er praktisk talt ikke til å skille fra hverandre.

Bekomst. Det sier seg selv at bokens sentrale personer fremstår som grovt usympatiske, og til sist får da også de fleste sin bekomst. Men Cormac McCarthy er ingen ynder av entydige avslutninger, og heller ikke en epilog får tåken til å lette. Men når mennesket i all sin umenneskelighet blir uforståelig, ikke til å fatte, er det vel nokså smålig å mase om klart og ende-

Mange mener at *Blodmeridianen* er Cormac McCarthys fremste litterære ytelse. Først nå foreligger boken på norsk.

FOTO: MARION ETLINGER

lig punktum. Vanligvis gjør denne forfatterens rike språk seg best i originalutgave, men

Knut Ofstads oversettelse er til de grader en bragd. Han har maktet å ikle den lett arkaiske

tonen norsk språkdrakt. Bedre kan det knapt gjøres.

TERJE STEMLAND

Et utvalg gjort med harelabbb

Bok utdanning

Kirsten Kalleberg og Astrid Elisabeth Kleiveland (red)
Sakprosa i skolen

Fagbokforlaget

● **Hva skal norske skoleelever få vite om litteraturen fra tidligere tider? Her er et forslag til skolelærdom som må endres om det skal berges fra stryk.**

Lenge var det mest dikternes tekster elevene fikk med seg av eldre litteratur. Faktalitteraturen – sakprosaen – var sparsomt representert. En gruppe skolefolk har plukket ut tekster fra sakprosa verdige til å gå inn i et skolepensum, fra historien og fra vår samtid. Utvalget ble kunngjort i fjor under navnet «kanon», det vil si hva elevene bør kjenne til, og det er nå utgitt i bokform, utvidet med kommentarer til tekstene.

Begynner sent. Om jeg had-

de vært elev i dag og fått dette, ville jeg for min del føle meg snytt, fordi utvalget av historiske tekster har fjernet alle spor etter den første gullalderen innen litteratur på norsk, nemlig sagatiden og høymiddelalderen. Her starter de på 1700-tallet, riktignok med en storhet som Ludvig Holberg, men det betyr at de har hoppet over de første to tredjedelene av norsk historie. I tillegg til å være saklig feil, er det også pedagogisk feil, fordi sagatidens språk er ofte mye lettere å formidle til dagens unge enn den snirklede latinpåvirkede stilen som preger dette utvalg av 1700-tallets sakprosa.

Minstekravet måtte være å ta med noe fra de mest berømte av middelalderens tekster, i det minste Snorre og Kongespeilet, gjerne også fra Edda, Fagerskina, Gulatingsloven eller lignende.

Motbok underveis. Heldigvis presenteres samlingen som et diskusjonsgrunnlag. Det gir rom for endringer. En gruppe med tilknytning til Universitetet i Stavanger har alt satt seg i sving for å legge frem det de

mener er et alternativt og bedre begrunnet utvalg, med professor Torgrim Titlestad blant de drivende krefter. Titlestad er middelalderhistoriker, så ingen skal undre seg over at slike som han reagerer på at Snorre og Kongespeilet er skiftet ut med Toril Moi og Brita Møystad Engseth.

Vilkårlighet. Utvalget fra tiden etter Holberg har noen opplagte innslag, blant dem Grunnloven fra 1814, Wergeland, Camilla Collett, Eilert Sundt, Aasen, Vinje og Garborg. Nærmere vår egen tid overtar på nytt vilkårligheten, med et utvalg som i mangt synes å avspeile horisonten til et bestemt akademisk miljø i Oslo og hva de har vært opptatt av der. Det ville ikke skadet om man hadde gjen-speilt et bredere sett av erfaringsområder fra det norske samfunnets mangfold. Enkelte valg er gjort med harelabbb, i likhet med Mads Gilberts vidgjette tekstmelding på mobiltelefon fra blodbad i Gaza. Med all respekt for avsenderens idealisme, er det ikke sikkert at formidlingen av dette som skole-

pensum ville bli så enkel hvis det skulle sitte en jødisk elev i klassen.

Arvegodset. Utvalget av tekster fra vår samtid er gjort slik at elevene skal kunne bruke dem som forbilder for egen skriving, heter det. Uthevet blant de gode eksempler er kronprinsens bryllupstale til Mette-Marit. Flere artikler fra Aftenposten er tatt med. I vår avis kan vi være glad for å bli verdsatt slik. Samtidig skal vi ikke overse at tekster fra dagens mediebilde er hva elever lettest kan få med seg i nistepakken fra sin hverdag utenfor skolen. Det skolen må gi elevene som normalt ingen andre enn skolen gir dem, er den overleverte viten, arvegodset.

Boken er illustrert med bilder fra Wannsee-villaen utenfor Berlin, der nazistenes beslutning om utryddelsen av jøder ble tatt, uten forståelig sammenheng med bokens innhold.

ULF ANDENÆS

Disse er med

I utvalget av norske sakprosa-tekster er følgende navn: Ludvig Holberg, Gerhard Schøning, Grunnloven, Ivar Aasen, Henrik Wergeland, Camilla Collett, Eilert Sundt, Aasmund Olavsson Vinje, Peter Chr. Asbjørnsen, Arne Garborg, Knut Hamsun, Arbeiderpartiets program, Katti Anker Møller, Karl Evang, Arnulf Øverland, Lise Lindbæk, Åse Gruda Skard, Halldis Neegård Østbye, Ole Hallesby, Georg Johannessen, Tarjei Vesaas, P.W. Zapffe, Einar Økland, Lars Roar Langslet, Gro Harlem Brundtland, Læreplanverket for grunnskolen, Toril Moi, Øystein Rottem, Truls Dæhli, Asta Busingye Lydersen, H.K.H. Haakon Magnus, Brita Møystad Engseth, Per Holck, Illustrert Vitenskap, Gry Thune, Olaug Nilssen, Erling Lae, Dag O. Hessen, Kjetil S. Østli, Wikipedia, Mads Gilbert, Lars Gule, Nina Hjerpsset-Østlie, Kamilla Systaddal, Aftenpostens Si;d, Hilde Lundgaard og Olga Stokke.